

Hrvatski za početnike 1

Marija Bilić

(Marica Čilaš-Mikulić, Milvia Gulešić Machata, Dinka Pasini i Sanda Lucija Udier: *Hrvatski za početnike 1, Udžbenik hrvatskoga kao drugog i stranog jezika*. Hrvatska sveučilišna naklada Zagreb, 2006.)

Godine 2006. izašlo je iz tiska prvo izdanje udžbenika hrvatskoga kao drugog i stranog jezika: *Hrvatski za početnike 1*, skupine autorica, profesorica na Filozofskom fakultetu u Zagrebu: Marice Čilaš-Mikulić, Milvije Gulešić Machate, Dinke Pasini i Sande Lucije Udier, u izdanju Hrvatske sveučilišne naklade. Udžbenik prati i vježbenica (*Hrvatski za početnike 1, Vježbenica i gramatički pregled hrvatskoga kao drugog i stranog jezika*) te CD sa zvučnim zapisima tekstova i dodatnim materijalima. Kako u uvodnoj riječi ističu same autorice, udžbenik se temelji na dugogodišnjem iskustvu poučavanja hrvatskoga kao drugog i stranog jezika na *Croaticumu* (bivšoj *Pripremnoj godini studija*) na Odsjeku za kroatistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Po svojoj tematskoj strukturi (na početku se upoznajemo s hrvatskom abecedom, zatim slijedi poglavlje u kojem se uči kako se predstaviti, u drugom poglavlju navode se zanimanja itd.) namijenjen je početnim stupnjevima učenja hrvatskoga jezika, ali zbog obilja raznolikog tekstovnog materijala udžbenik je prikladan za intenzivniju nastavu. Svako se može iskoristiti i za manje intenzivnu nastavu selektivnim pristupom. Udžbenik se sastoji od 20 cjelina (lekcija) i uvodnog dijela, fonetskog dodatka te rješenja zadataka iz fonetskog dijela i na kraju rječnika i popisa etnika i njihovih pridjevskih izvedenica. Fonetski dio posebno je koristan jer omogućuje dodatno uvježbavanje pojedinih glasova i glasovnih skupina koje su strancima teže za izgovor. Nakon svake cjeline kratkom vježbom razumijevanja provjerava se komunikacijska kompetencija studenata. Rječnik donosi značenja hrvatskih riječi na tri jezika: njemačkom, engleskom i španjolskom. Svojim opsegom rječnik znatno premašuje potrebe učenja hrvatskoga jezika na početnim stupnjevima kojima je, kako stoji u naslovu udžbenika, namijenjen te je vrijedna pomoć i naprednijim studentima. Njegova bi uporabna vrijednost bila još veća kad bi rječničke natuknice sadržavale više gramatičkih informacija, primjerice kad bi se uz glagole dodale informacije o tome je li glagol nepravilan ili kojoj konjugaciji pripada te glagolski vid koji je

studentima koji uče naš jezik prilično teško odrediti. No to i ne može biti zamjerka udžbeniku kad se uzme u obzir da vježbenica, koja prati ovaj udžbenik, na kraju donosi bogat i iznimno koristan glagolski dodatak koji, uz popis glagola iz udžbenika u infinitivu, sadržava i oblike za 1. lice jednine i 3. lice množine prezenta tih glagola, a u nekim slučajevima i glagolski pridjev radni i imperativ u kojima je tvorba tih oblika složena. No to nije sve. U glagolskom se dodatku u vježbenici mogu pronaći i prijedlozi i padeži koji se najčešće javljaju uz pojedini glagol. Po tom je ovaj glagolski dodatak neprocjenjivo vrijedan svakome tko počinje učiti hrvatski jezik, a i sastavljači nekih novih rječnika (ne samo za strance) mogli bi, ugledajući se na ovaj glagolski dodatak iz vježbenice, uzeti u praksu pisati prijedloge i padeže uz glagole kao sastavni dio rječničke natuknice.

Posebna je vrijednost udžbenika *Hrvatski za početnike 1* što na zaista širokoj paleti pomno odabranih zanimljivih i kvalitetnih tekstova studentima omogućuje da steknu ne samo jezičnu kompetenciju na hrvatskome jeziku, nego i kulturalnu kompetenciju. Osim tekstova namijenjenih učenju gramatike i leksika, udžbenik *Hrvatski za početnike 1* vrvi obiljem materijala na kojem se mogu upoznati kultura i običaji Hrvata. Kulturološki dio udžbenika vrlo je bogat, a u usporedbi s ostalim udžbenicima koji su nam na raspolaganju kada predajemo hrvatski strancima, a koji nude tekstove o kulturi naše zemlje, potpuniji je, maštovitije prikazan, suvremeniji, s najnovijim podacima i interesantniji. U udžbeniku, između ostaloga, studenti mogu doznati i korisne telefonske brojeve – npr. telefonski broj policije, vatrogasaca, hitne pomoći, informacija, točnog vremena itd., što im svakako može dobro doći kad žive u Hrvatskoj. Osim toga sadržava i zanimljive tekstove o hrvatskoj povijesti, hrvatskim gradovima i poznatim osobama poput kipara Ivana Meštrovića, književnika Miroslava Krležu, skijašice Janice Kostelić i izumitelja Slavoljuba Eduarda Penkale te priču o kravati i Sinjskoj alci. Udžbenik ima i informativni karakter i donosi razne zanimljivosti o našoj zemlji u poglavljima naslovljenima: *Znate li...* na kraju svake cjeline. Na kraju 3. lekcije možemo pročitati: *Znate li... Ovo je Hum – istarski gradić. To je najmanji grad na svijetu.* Tako prikazane činjenice, ponuđene studentima kao zanimljiva priča, lakše se pamte, pa i na taj način oni nauče ponešto o našoj zemlji. Osobita je kvaliteta udžbenika njegova preglednost. Za udžbenik možemo reći da je ugodan za oko, ne samo zbog veselih i duhovitih crteža i sličica koji prate tekstove i zadatke, a kojima knjiga obiluje, nego i zbog preglednosti materijala. To je jedan od udžbenika za koji, čim ga i samo letimice prelistate, kažete: “Iz ove bih knjige želio/željela učiti”. Preglednosti materijala pridonose i podaci koji se nalaze na marginama stranica koje su obično u udžbenicima bijele i prazne, no ovaj ih je udžbenik spretno iskoristio i ponudio pomoć za lakše snalaženje studentima, ali i profesorima koji predaju po ovom udžbeniku. Riječ je o

kratkim informacijama koje objašnjavaju o čemu se na pojedinoj stranici ili u pojedinom odlomku uči. Tako na marginama možemo pročitati: *korisne fraze* (uz tekst: *Ne razumijem. Molim vas, ponovite još jedanput.*), zatim *pozdravi* (*Dobro jutro!, Dobar dan!, Dobra večer!, Bog!, Doviđenja!, Laku noć!, Zbogom!*), *svakodnevnne fraze* (*Kako si? – Odlično., Jako dobro., Tako-tako., Dobro., Nisam baš dobro., Loše sam., Izvrsno.*).

Na marginama stranica također možemo pronaći obavijest o tome je li što *vježba, gramatika*, jesu li to *primjeri, razgovor* ili pak piše *pozor* kada se želi upozoriti na neku gramatičku posebnost (npr. *čovjek* – jednina, *ljudi* – množina). Ove obavijesti na rubovima stranice olakšavaju pronalaženje određenih dijelova teksta, pa student može lako ponoviti neke gramatičke nepravilnosti prelistavajući na brzinu knjigu i tražeći po rubovima listova gdje piše *pozor* (npr. *bez + genitiv; oko i uho* – sr. rod, *oči i uši* – ž. rod). *Pozor* služi i za uklanjanje mogućih zabuna kao kad se u 6. lekciji uči modalni glagol *smjeti*, pa se upozorava na razliku između glagola *smjeti* – *smijem* i *smijati se* – *smijem se*.

Razgovori koji su tekstovni predložak za obradu pojedine gramatičke jedinice vrlo su pregledni zahvaljujući posebnom likovnom rješenju svojstvenom ovom udžbeniku. Naime, tekst je ispisan, kako je uobičajeno, crnom bojom, no podloge ispod replika koje izgovara pojedina osoba obojene su različitim bojama ovisno o tome tko ih izgovara, tako da pri čitanju teksta po ulogama već na prvi pogled možemo vidjeti koliko osoba sudjeluje u razgovoru, a tako obojenim recima studentima je lakše pratiti novi tekst.

Kako idemo dalje u udžbeniku, dijalozi postaju duži, uvodi se više riječi, a sintaksa postaje složenija. Autorice nisu opteretile udžbenik dugačkim, suhoparnim gramatičkim definicijama koje studenti moraju zapamtiti. Gramatička su pravila često predočena u obliku kratkih formula (npr. kad se uči duga množina imenica m. roda u jednom okviru piše: *č, ć, dž, đ, j, lj, nj, š, ž, št, žd (c, r) + -ev*), a ako su definicije ipak pisane u obliku rečenica, onda su vrlo kratke (na primjer: *Glagoli na -ći: ići ću, doći ću, naći ću, reći ću, peći ću, stići ću u futuru ne gube završno -i*). Trudeći se uvijek pronaći motivaciju za učenje ne baš lakih gramatičkih pravila, autorice su udžbenika na početku knjige studentima koji tek počinju učiti jezik ponudile riječi koje “već poznaju” poput: *student, fakultet, kompjutor, indeks, park, vino, sendvič, hotel, auto, autobus, tramvaj* – čije značenje stranci mogu lako prepoznati. Na taj su ih način lukavo ohrabrine i motivirale za učenje našega jezika.

Za lakše snalaženje u hrvatskoj gramatici autorice su sastavile i gramatički pregled koji se nalazi na kraju vježbenice. U njemu koncizno navode glavne padežne uloge za pojedine imenice te daju primjere. Vrlo sugestivno *gramatičkim signalima* nazivaju priloge, prijedloge i pojedine glagole po kojima možemo prepoznati o kojem je padežu riječ. Gramatički pregled

sadržava i formule za tvorbu prezenta, perfekta, imperativa i futura 1., ali obavezno i primjere njihove uporabe. Ovaj udžbenik, za razliku od nekih postojećih, odlikuje komunikacijski pristup učenju koji se ogleda već i po odabiru tema koje su iz svakodnevnog života (naručivanje jela i pića u kafiću i restoranu, kupovina odjeće i obuće u trgovini, razgovor za posao. . .) jer je cilj udžbenika osposobiti studenta za osnovnu komunikaciju na hrvatskome jeziku. Želeći studentima približiti razgovorni funkcionalni stil hrvatskoga jezika, a imajući na umu da će njemu biti izloženi živeći i radeći u našoj zemlji, autorice su se nerijetko odlučivale u udžbenik unijeti i tekstove u kojima možemo pronaći i nestandardne riječi i elemente govornoga jezika. Tako u tekstu *Obitelj Anić* nalazimo riječ *penzioner* (ne *umirovljenik*), a u stripu *Samo poznanici* riječ *poznanik* (ne standardnu *znanac*).

Jedna je od karakteristika i kvaliteta ovog udžbenika to što je posebno orijentiran na razvijanje vještina govorenja, slušanja i razumijevanja (zbog toga je udžbenik dobio i fonetski dodatak) kako bi studenti što prije mogli izraziti svoje mišljenje i osjećaje te progovoriti na hrvatskome jeziku. Svojim tekstovima udžbenik se tako približio živom govoru, jeziku svakodnevnog komunikacije. U udžbeniku pronalazimo razne tekstne vrste (recepte za jelo, jelovnike, stripove, sastavke, dijaloge, oglase, tekst s razglednice, e-maila, mobitela, primjer životopisa, intervju za posao), autentične tekstove (kao što su oni na ulaznicama za kazalište, tramvajskoj karti, TV programu, vremenskoj prognozi) te mnoge kulturološke tekstove koji uvode studente u osnove hrvatske kulture i civilizacije. Iako su kulturološki tekstovi puno složeniji i zahtjevniji, dobro je da ih udžbenik donosi jer su korisni studentima, posebice onima koji studiraju kroatistiku, te im daju vrijedne informacije o našoj zemlji. Ta raznolikost i mnoštvo tekstnih vrsta na kojima se obrađuje gradivo pravo je bogatstvo i posebnost ovog udžbenika.

Držeći se metodičkog načela postupnog uvođenja težih gramatičkih oblika i počinjući od lakših, futur (za čiju je tvorbu potrebno znati samo prezent glagola *htjeti* i infinitiv glavnog glagola) mogao bi se obraditi ranije u udžbeniku, a ne nakon prezenta i perfekta. No polazeći od toga da strancu na početku učenja jezika znanje futura nije odmah nužno, jer radnju u budućnosti može izraziti i prezentom (*Nakon ručka idemo prema moru kroz tunel na Velebitu.*), posve je opravdan redosljed učenja futura nakon prezenta i perfekta.

Na temelju dugogodišnjeg bogatog predavačkog iskustva, autorice su u udžbeniku odlučile primijeniti poseban metodički pristup učenju padeža koji se, kada je riječ o poučavanju stranaca hrvatskome jeziku, pokazao iznimno učinkovitim. Naime, padeži se uče po padežnim ulogama, uzima se u obzir semantički kriterij, pa se primjerice instrumental objašnjava pomoću uloga koje se njime izriču: instrumentalom se izriče sredstvo (*Pišem olovkom.*), društvo (*Putujemo s Ivanom.*), vrijeme (*Ponedjeljkom učim engleski.*) i

mjesto (Šetamo *gradom*). Na taj način stranci (pogotovo oni u čijem se materinskom jeziku imenice ne sklanjaju) najlakše i najbrže shvate što su to padeži i zašto imenice mijenjaju oblik. I redosljed učenja padeža vrlo je bitan jer padeže treba uvoditi postupno, prvo one lakše za učenje (npr. s manje padežnih uloga i manje prijedloga). Tom metodičkom zahtjevu odgovara redosljed učenja padeža u ovoj knjizi: prvo nominativ, zatim akuzativ (kao vrlo važan jer je to padež izravnog objekta), pa lokativ i dativ (dativ je po nastavcima jednak lokativu) te instrumental i na kraju genitiv (s najviše padežnih uloga i najvećim brojem prijedloga koji stoje uz njega). Mogli bismo reći da smo dobili iznimno koristan i zanimljiv udžbenik i vježbenicu hrvatskoga jezika za početni stupanj učenja. Ovaj udžbenik i vježbenica skupine autorica: Marice Čilaš-Mikulić, Milvije Gulešić-Machate, Dinke Pardini i Sande Lucije Udier, mladih vrsnih stručnjaka s područja poučavanja hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika, unosi obilje novosti i svježine u predstavljajući hrvatske gramatike, služeći se najraznolikijim tekstovima. A upravo tekstovima o hrvatskim gradovima, nacionalnim parkovima, narodnim običajima i blagdanima, o poznatim osobama iz prošlosti i sadašnjosti, svjetski poznatim hrvatskim sportašima, o hrvatskim kovanicama i papirnatim novčanicama, tekstovima o bogatstvu naše turističke ponude koja, kao poseban izazov pustolovima, pruža i mogućnost ljetovanja u svjetioniku, zatim slikama poznatih hrvatskih slikara i fotografijama naših gradova, autorice su strancima predstavile i ljepote naše zemlje te im ponudile informacije o najatraktivnijim turističkim odredištima pa će ovaj udžbenik, kao svojevrsni promidžbeni prospekt o Hrvatskoj, zacijelo mnoge privući da ponovno dođu u našu zemlju i nauče hrvatski jezik.